

UDK 27-175.2-312.47-72-249

Primljeno: 10. 3. 2017.

Prihvaćeno: 19. 6. 2017.

Pregledni članak

KONAČNA POBJEDA DOBRA NAD ZLOM NOVO ROĐENJE U OTK 12

Arkadiusz KRASICKI

Sveučilište u Zadru, Teološko-katehetski odjel

Ulica dr. Franje Tuđmana 24i, 23 000 Zadar

arkadiusz.krasicki@gmail.com

Sažetak

Lik tajanstvene Žene odjevene u sunce s mjesecom pod nogama zauzima posebno mjesto u interpretaciji 12. poglavlja Knjige Otkrivenja. U ovome radu prihvaćaju se dosadašnje mariološko-ekleziološke interpretacije, ali se također pomiče naglasak s tumačenja same Žene na daljnje događaje koji se opisuju u trima međusobno povezanim prizorima. Čitajući u apokaliptičkom duhu Žena Marija – Crkva ima ključnu ulogu, o čemu govori njezin vanjski izgled i Božja zaštita, ona rađa Potomka – Mesiju, ali i potomke – vjernike, Crkvu. Žena ostaje figurom pobjede Potomka, ali i potomstva, koje se ponovno rađa na novi život. Potomstvu, dakle Crkvi, zajamčena je konačna pobjeda.

Ključne riječi: Žena, Marija, Crkva, rat, pobjeda, novi život.

Uvod

U interpretaciji 12. poglavlja Knjige Otkrivenja posebno mjesto zauzima tumačenje lika nepoznate Žene koja je odjevena u sunce, a mjesec joj pod nogama. Egzegete ponajviše zanima *status quaestionis* tajanstvene Žene. U ovome radu predložimo da se taj naglasak pomakne sa Žene na daljnje retke iz kojih se iščitava apokaliptički kolorit istraživanog odlomka. Neizmjerno je važan njezin lik koji se povezuje s cijelom dramaturgijom 12. poglavlja.

Tijekom istraživanja poslužit ćemo se povijesno-kritičkom metodom uz pomoć narativne i retoričke analize. Čini se važnim ukazati također na aktualizaciju teksta danas (*Wirkungsgeschichte*).

1. Literarna analiza

Svjetlo na interpretaciju 12. poglavlja baca već shvaćanje literarnog značenja apokaliptike. Apokaliptička literatura je nastala u presudnim trenucima za Izrael. Velika kušnja i kriza kontekstualno se povezuju s osjećajem Božje odsutnosti. Stoga apokaliptici, osobito sv. Ivan, žele ukazati na prisutnost Boga u najtežim i smrtnim trenucima. Iznad progonstva i tlačenja iznjedri novi život. Te poticajne misli ulijevale su nadu i vjeru.¹

Apokalipsa (*Apocalypse*) je književno djelo koje potiče čitatelje na gledanje budućnosti s nadom. Paralelno s tom riječju imamo riječ *apokaliptika* (*Apocalyptique*), što čini jedan zaseban žanr ovog odlomka. Uz te dvije riječi postoji još jedna – *apokaliptičnost* (*Apocalyptisme*), koja određuje svojstva literarnog žanra, a onda definira apokaliptiku kao književnu vrstu. Prema tome apokalipsa, odnosno apokaliptika opisuje nebeske objave preko simbola.² Apokalipsa, odnosno Otkrivenje povezuje se također s proročkom strujom koja dolazi do izražaja u 12. poglavlju.³

Kontekstualno 12. poglavlje Knjige Otkrivenja pripada širem kontekstu Ivanove apokalipse koji se može nazvati *sudbinom Crkve* i proteže se sve do 16,21.⁴ Sam tekst čine redci od 1. do 18. Svaki redak počinje veznikom *kaí* što bi moglo upućivati na anaforu kao figuru ponavljanja. Određivanje danjeg konteksta po načinu zapisivanja pojedinih redaka i temi cjelina pojedinih perikopa dovodi do šireg konteksta koji seže sve do 16,21. Gledajući ulogu veznika *kaí* možemo nadalje utvrditi prethodnu kontekstualnu granicu koja započinje s 10. poglavljem. Uglavnom, scenu iz 12. poglavlja okružuju nerazumljivi simbole i slike: anđeli, knjižica, dva svjedoka, dvije masline, dva svijećnjaka, zvukovi truba, Zmaj i Zvijer te Jaganjac. Odlomak koji počinje u 11,19 sačinjava svojevrsnu predigru 12. glavi. Otvara se nebo i pokazuje se Kovčeg saveza. Pretpostavlja se prema židovskoj predaji da nastupa mesijansko doba spasenja jer se sada otkriva Kovčeg koji je Jeremija sakrio (usp. 2 Mak 2,4-8).⁵ To izdvaja cijelo poglavlje između ostalih kao jedno od najsnažnijih i najviše apokaliptičkih. U 11. glavi vidljiv je prekid kompozicije, što još više podcrtava značenje 12. poglavlja.⁶

¹ Usp. Stipe JURIC, *Apokalipsa: knjiga koja svršava Božji razgovor s ljudima*, Tomislavgrad, 2004., 64.

² Usp. Isto, 77. S. Jurić pokušava dati širi pregled riječi *apokalipsa* prema J. Carmignacu, opravdavajući razloge rabljenja pojedinih riječi.

³ Usp. Michał BEDNARZ, *Pisma św. Jana*, Tarnów, 1994., 203.

⁴ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, Poznań, 1959., 204. Njegov se zaključak temelji na interpretacijama Boismarda.

⁵ Usp. Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, Zagreb, 1966., 56–57.

⁶ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 204.

Sam tekst poprilično je čist, osim što na nekim mjestima dolazi do ispuštanja ili zamjena manje važnih za razumijevanje dijelova. Tekst je jasan što se tiče literarne forme, ali uzimajući u obzir autorstvo pripada tekstovima koji se mogu, i trebaju, interpretirati na više načina i mogućnosti.

U tekstu dolaze do izražaja mnogi glagoli koji ukazuju na dramatičnost situacije (vikati, proždrijeti, pobjeći, zaratiti, zbaciti, baciti i dr.). Samo uvođenje pojedinih imenica i likova kojima predvodi *znak* (σημείον) dozvoljava naslutiti dublju interpretaciju, što uostalom čini sintagma između imenica i glagola (»proždrijeti rođeno dijete«, »nasta rat« i dr.).

U perikopi su poprilično česte antiteze (poroditi – pojesti, pobijediti – izgubiti, Zmaj – anđeli, tama – svjetlo, Zmaj – Žena, smrt – život).

Uzimajući u obzir glavni lik Žene, imenica (γυνή) pojavljuje se bez člana šest puta u tekstu. Žena je, dakle, prisutna u cijelom odlomku (rr. 14.6.13-14.15). Imenica Zmaj (δράκων) u rr. 3.4.79.13.15 ista je, dok u tumačenju poprima drugi naziv (Zmaj i zmija). Zanimljivo da se te dvije imenice pojavljuju svaka po šest puta.⁷ To dodatno govori o kontekstu i određenoj drami. Zmaj se pojavljuje također i 13. poglavlju, što ukazuje na stalnu borbu između dobra i zla. Zmaja će ipak pobijediti Ženin potomak. U tekstu čitamo o Kristu i Jaganjcu i o krvi po kojoj dolazi pobjeda. U tekstu se ne pojavljuju dijaloški glagoli što ukazuje na tipičan narativan koncept izvješća o borbi između Žene, njezina potomka te Mihovila s anđelima protiv Zmaja.

Književna vrsta upućuje na apokaliptičku literaturu sama po sebi. Ima sva posebna obilježja dodijeljena toj vrsti. Stoga je nema razloga opisati na drukčiji način.

Bez sumnje riječ je o dramskom scenariju i konačnoj bitci između *biti* ili *ne biti*. Taj scenarij ima svoj zaplet (12,1-9), ali i sretan ishod, odnosno rasplet (12,10-16). Ta situacija dopušta naslutiti da će se već osjetiti konačna pobjeda, što ohrabruje čitatelje.

Egzegeti se slažu u tome da je Otk 12 stilski i idejno u središtu same knjige. Tu se zapravo prošlost, sadašnjost i budućnost stapaju u jedno kako bi autor omogućio cjelokupno nadvremensko gledanje povijesti spasenja.⁸ R. E. Brown misli da borbu protiv Zmaja ne vodi Dijete, nego Mihael. Stoga drugu scenu

⁷ Uzimajući u obzir zapis teksta kao i egzegezu, dolazi se do zaključka da je spomenuti Zmaj ili zmija zapravo Đavao – Sotona. B. Duda vidi u tom posebnu piščevu ulogu, koji zbog židovskog podrijetla koristi ciljano broj 6 koji ima svoju apokaliptičku dimenziju.

⁸ Usp. Izidor Z. HERMAN, Žena – Marija u kontekstu dvanaestog poglavlja Ivanova Otkrivenja, u: *Bogoslovska smotra*, 60 (1990.) 3–4, 161; Mato ZOVKIĆ, Majka Isusova u Ivanovu Evanđelju i Otkrivenju, u: *Ancilla Domini – Službenica Gospodnja*, Zbornik u čast P.

smatra naknadno umetnutom. Tome se suprotstavlja Z. I. Herman koji u 12. glavi vidi cjelovitu kompoziciju.⁹

Gledajući oblik i kontekst teksta, možemo istaknuti strukturu odlomka 12,1-18, koju obilježavaju tri scene:

1. scena rr. 1-6: radnja se odigrava na nebu, a protagonisti su enigmatična Žena, Zmaj i Ženino dijete;
2. scena rr. 7-12: zbivanje počinje na nebu i potom prelazi na zemlju; protagonisti su Mihael i Zmaj, svaki sa svojim anđelima, i tajanstveni silan glas s neba koji izgovara pobjednički himan;
3. scena rr. 13-18: odvija se na zemlji; protagonisti su Zmaj, Žena i njezino potomstvo.¹⁰

Zanimljivo je da poneki egzegeti ističu sličnosti između 12. poglavlja i poganske mitologije, koja govori o nerođenim princu koji će biti ubijen nakon rođenja,¹¹ dok drugi govore o židovskom podrijetlu kojim su se služili farizeji.¹²

2. Egzegeza

2.1. Prva scena (12,1-6)

Znamenje, znak (σημεῖον) prikazuje se na nebu. On je velik (μέγα). Odnosi se na Ženu koja je odjevena u sunce, na glavi ima dvanaest zvijezda i stoji na mjesecu. U r. 3 znak više nema atributa jer se odnosi na Zmaja. Postavlja se pitanje o ulozi znamenja ili znaka na nebu. A. Jankowski vidi u njemu Božju blizinu o kojoj se govori u Iz 7,14, ali na ovom mjestu postaje simbolom nadnaravnoga.¹³ Taj bi se znak povezivao s mesijanskim obećanjem »djeвица će začeti i roditi sina«. Samo, problem je u tome da u 12,3 i u 15,1 uz imenicu »znak« ne nailazimo na mesijanski kolorit.¹⁴ R. H. Mounce vidi u tom znaku nadnaravnu dimenziju o kojoj se može pročitati kod Lk 21,11.25 i u Dj 2,19.¹⁵ U apokaliptičkoj tradiciji događaji

Melade, Split, 2000., 129–148; Nikola HOHNJEC, *Središnje teme knjige Otkrivenja*, Zagreb, 2008.

⁹ Usp. Izidor Z. HERMAN, Žena – Marija u kontekstu dvanaestog poglavlja Ivanova Otkrivenja, 165.

¹⁰ Usp. Isto, 164–165.

¹¹ Usp. Georg B. CAIRD, *The Revelation of saint John*, London, 1966., 147.

¹² Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, Novi Sad, 1985., 221.

¹³ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 205.

¹⁴ Usp. Izidor Z. HERMAN, Žena – Marija u kontekstu dvanaestog poglavlja Ivanova Otkrivenja, 166.

¹⁵ Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 222.

posljednjih vremena bit će popraćeni velikim znakovima. Koji je to znak? To je Žena »odjevena suncem, mjesec joj pod nogama a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda«. Autor Otk na sebi poznat način niže sliku na sliku. Piše prema pravilima simbolizma. To nadahnjuje čitatelja na refleksiju o složenosti svijeta.¹⁶

Veliki znak iz retka 1 je drukčiji nego znak iz retka 3. Različitost se vidi u opisu. Do izražaja dolazi opreka antiteza: Žena – Zmaj. Prvi znak je u svjetlu, a drugi prekriva mrak.¹⁷ C. Tomić u Ženi odjevenoj suncem s mjesecom ispod nogu i vijencem na glavi od dvanaest zvijezda vidi sjećanje na proslavljenog Krista (Otk 1,13). No, postoji ipak razlika: sva slava kojom je obasjana nepoznata Žena dolazi kao dar od Boga. To su blagosti nebeskih darova kao što su sunce i njegova pobjedna sila, mjesec koji pobjeđuje mrak i zvijezde koje čine pobjedničku krunu.¹⁸

Prije nego što ćemo se potruditi dati sintetički odgovor, pogledajmo danu akciju prve scene. Žena rađa u bolima i mukama rađanja (r. 2). Često se u Starom zavjetu žena koja rađa u bolima i mukama uspoređuje s Izraelom. Tako Izaija naziva Izrael – žena koja se grči i više (usp. Iz 26,17; 66,7). Moguće da je to onaj stupanj Izraela u predmesijanskoj agoniji očekivanja Jedinoga.¹⁹

U retku 3 čitamo o velikom Zmaju kao znaku na nebu. Nije to znak kao prethodni, u ovom slučaju Zmaj je velik i strašan. Grčki *δράκων* označava mitološko biće. LXX naziva tako i zmiju, a Novi zavjet u Otk 12,9 poistovjećuje ga sa Sotonom.²⁰ Riječ je o sotonskoj moći koja se pokušava suprotstaviti Ženi. Zmaj je utjelovljena moć Sotone i njegovih pomoćnika.²¹ Njegova ognjenost, sedam glava i deset rogova te na glavama sedam kruna upućuje na to da sotonski ovozemaljski poslenici posjeduju uništavajuću moć koja svoj izvor ima u Sotoni.²² Na temelju tih činjenica može se postaviti pitanje: Tko je, dakle, ta Žena i njezino potomstvo ako ima tolikog velikog neprijatelja?

Redak 4 nastavlja sa scenom na nebu. Zmaj svojim repom obara na zemlju trećinu zvijezda. To podsjeća na proročku viziju kod Ez 5,2 i Zah 13,8. G. K. Beale referira također na Dn 8,24, gdje zvijezde označavaju svete (usp. Dn 8,10; 12,3). Prema tome, ti su sveci Izraela koji proživljavaju veliku bol na zemlji zbog sotonskih udaraca.²³ Nije isključeno, prema Jankowskom, da je riječ o pa-

¹⁶ Usp. Michał BEDNARZ, *Pisma św. Jana*, 221–224.

¹⁷ Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, Zagreb, 2011., 239.

¹⁸ Usp. Isto, 239.

¹⁹ Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 223.

²⁰ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 207.

²¹ Usp. Ivan DUGANDŽIĆ, *Upoznajmo Bibliju*, Zagreb, 2011., 459.

²² Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 224.

²³ Usp. Gregory K. BEALE, *The Book of Revelation*, Michigan, 1999., 636.

lim anđelima. No, to će ostati tema rasprava. Stoga je najbolje u toj slici vidjeti opću borbu Sotone i svjetla.²⁴ Zmaj staje pred Ženu jer želi proždrijeti njezino dijete. Sada se vidi brutalno protivljenje i neprijateljstvo Sotone.

Redak 5 govori o rođenju Ženina djeteta, sina, mušića, koji vlada narodima željeznom palicom. Može se pretpostaviti veza s Psalmom 2, gdje mesijanski Sin treba dobiti u nasljedstvo narode i vlast, a vladat će upravo palicom gvozdеном (usp. r. 9).²⁵ Njezino dijete bi uzeto k Bogu, k njegovu prijestolju.

Prema retku 6. Žena bježi u pustinju. Budući da je svaka scena povezana sa sljedećom, taj redak je anticipacija rr. 3-17, gdje je opisan razlog njezina bježanja. Imenica *pustinja* je vrlo bogata značenjem. U Svetom pismu nalazi se više mjesta gdje se ta riječ pojavljuje i povezuje s konkretnim biblijskim događajem: klasični motivi bježanja (usp. 1 Kr 19,4; 1 Mak 2,29); mjesto hoda povijesnog Izraela (usp. Dj 7,38); putovanje Crkve (usp. 1 Kor 10,1-11); mjesto osame (usp. Ps 101).²⁶

2.2. Druga scena (12,7-12)

Taj odlomak, koji počinje retkom 9, prenosi čitatelja na nebo, gdje se događa rat. To više nije spektakl. Riječ je o jednom sukobu unutar nebeske sfere. Sotona po svaku cijenu želi zadržati svoje mjesto pred Bogom. Riječ je o prvom iskonskom istjerivanju đavla s neba. To je predigra svršetka. Tim se također tumači pojačana netrpeljivost i okrutnost koja će se izliti na Crkvu. Taj gnjev dolazi od Sotone koji je izbačen. Jedini objekt na kojem može iskazati svoj gnjev je Crkva.²⁷ U taj rat nije angažiran Mesija, nego Mihael i njegovi anđeli. Ukoliko je Ivan povezan sa židovskom tradicijom, moglo bi se pronaći zajedničku misao koja povezuje konflikt između anđela svjetla i tame (usp. 2 Henokova 29,4-5).²⁸ Tu nema kronologije jer nije bitna. Važno je ukazanje na sile koje uvjetuju i stvaraju povijest.²⁹ Ta borba ukazuje također na veliku povezanost potomstva, koje svoje podrijetlo ima u Bogu, i Sotone i njegovih anđela. Riječ je o zajednici nakon Mesijina dolaska. Potpuna pobjeda će se dogoditi u Kristu prema Rim 6,3-11; 2 Kor 5,14-15.³⁰ Prema tome poruka tog pobjedničkog rata je jasna. Ona

²⁴ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 207.

²⁵ Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 225.

²⁶ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 208-209.

²⁷ Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 226-227. To pomalo podsjeća na mitološku borbu između Apolona i Pitona omotanih u kaos. I na tom mjestu vidimo doticaj mitoloških uvjerenja o zbilji o kojoj govori Otk 12.

²⁸ Usp. Georg B. CAIRD, *The Revelation of saint John*, 153.

²⁹ Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 238.

³⁰ Usp. Gregory K. BEALE, *The Book of Revelation*, 645.

najavljuje konačnu pobjedu Krista. Zmaj ne može izdržati tu borbu. On nema zadnju riječ. I tako će biti na kraju svijeta.³¹

Riječi *Sotona i đavao* nisu sinonimi jer im se značenja razlikuju. Διάβολος znači »tužitelj, onaj koji kleveće«, a Σατανᾶς znači »protivnik, neprijatelj«. Knjiga Mudrosti 2,24 poistovjećuje Evina tužitelja s đavлом, neprijateljem. On je ista osoba.³²

Redak 10 izvješćuje o »silnom glasu na nebu«. To je pobjednički himan koji se već sada povezuje s pobjedom, s novim životom nakon Isusova uskrsnuća. On ima eshatološko ozračje. Pretpostavlja se da se taj himan povezuje s ljudima koji su na nebu. Možda su to 24 starješine (usp. 4,4) ili mučenici (usp. 6,9), ili veliko mnoštvo koje nitko ne može izbrojiti (usp. 7,9). No pobjeda nakon progonstva i smrti je vidljiva: »Jer zbačen je tužitelj braće naše koji ih je dan i noć optuživao pred Bogom našim.«³³

Redak 11 govori o natpovijesnoj pobjedi kršćana. Njihova *pobjeda* zapisana je u aoristu. Pobjeda se temelji na objektivnom čimbeniku krvi Jaganjca, prema tome to je spasenjsko djelo Isusa Krista (usp. Lk 11,21s, Heb 2,18; 12,24; 1 Iv 2,1); riječ o svjedočanstvu pobjednika. To je javna ispovijest vjere u Krista tijekom progonstva (usp. Lk 12,8s; 2 Tim 2,11-13).³⁴ Ne pobjeđuje samo Mihael Sotonu, pobjeđuju ga i vjernici.

Redak 12 poziva na radost zbog slobode, ali i zbog novog rođenja, odnosno nove egzistencije. Poziv na radost dolazi na temelju drugih odlomaka, npr. Iz 49,13 u kojem čitamo o utjesi koja dolazi od Jahve; Ps 96,11, koji govori o velikoj radosti neba i zemlje zbog konačne Jahvine pobjede. Dok izbacivanje Sotone izaziva radost na nebu, na zemlji je taj čin razlogom mnogih nevolja.³⁵ To je zato što je đavlu ostalo malo vremena i on će upotrijebiti svu svoju krajnju ranjenu i slomljenu silu.³⁶

2.3. Treća scena (12,13-18)

Redak 13 prenosi čitatelja na zemlju. Na scenu se vraća enigmatična Žena na kojoj se sve više prepoznaje njezina uloga. Na nebu je vječno slavlje i pobjeda. Na zemlji situacija ima svoj zaplet. Sotona proganja Ženu koja rodi muškića.

³¹ Usp. Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 68.

³² Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 210.

³³ Usp. Izidor Ž. HERMAN, *Žena – Marija u kontekstu dvanaestog poglavlja Ivanova Otkrivenja*, 169.

³⁴ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 211.

³⁵ Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 231.

³⁶ Usp. Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 69.

Slijedi dramaturgija događaja. Ta se scena povezuje dakako s prvom scenom 12. poglavlja. Ta scena zapravo je i glavna tema toga dijela, a to je progonstvo Žene i njezina potomstva.³⁷

Redak 14 govori o Ženi koja sada uz svijetlu i blistavu odjeću ima još i »dva velika orlovska krila«. To ne isključuje njezinu sjajnu odjeću, ali moguće da je ona u trećoj sceni jednostavno nevidljiva.³⁸ Simbolizam toga retka je poseban i zato bibličari predlažu tipologiju koja se može i treba primijeniti na cijelo 12. poglavlje. Orlovska krila tipološki gledajući asociraju na događaj iz Knjige Izlaska 19,4 kada su Izraelci išli kroz pustinju. Njihova je zaštita bio Jahve. Tu se zaštitu uspoređuje s orlovskim krilima.³⁹ Žena bježi u pustinju na »svoje posebno mjesto«. Sigurno je tu riječ o vremenu kušnje kao simbolu eo-na prisutnog u životu njezina potomstva, koje ocrtava Danijelov izričaj »jedno vrijeme i dva vremena i polovicu vremena« (Dn 9,27).⁴⁰

Rijeka koju ispušta Zmija (r. 15) ima također svoje tipološko značenje. Tipološki gledajući moguće da je riječ o faraonovoj namjeri da izraelsku mušku djecu potopi u rijeci (usp. Izl 1,22).⁴¹ Biblijske paralele uspoređuju *vodu* ili pak *rijeku* sa simbolom nesreće i kušnje, a osobito progonstva od strane zlih ljudi (usp. Ps 17,5; 31,6; 123,4; Iz 8,7; 43,2; Hoš 5,10; Mt 7,27).⁴²

Tu gdje ljudi ne mogu, sama priroda dolazi Ženi u pomoć (r. 16). *Zemlja otvori usta i popi rijeku što je Zmaj pusti iz usta*. Iznova do izražaja dolazi tipološki ton iz Br 16,30-33.⁴³ Sotona nastavlja progon, ali ne uspijeva.⁴⁴

Žena ostaje potpuno zaštićena pred napastima Zmaja, ali *ostatak* njezina potomstva ostaje predmet đavolskih napasti (r. 17). Njegov se gnjev razlijeva poput rijeke. Borba traje (r. 18).⁴⁵

Grčki izraz σπέρμα znači *sjeme* ali i *potomstvo*. Prema tome treba istaknuti dvije grupe potomstva u egzegetskoj interpretaciji. Potomstvo se odnosi na njezina sina koji bi uzet pred prijestolje Boga. To je zapravo Mesija.⁴⁶ No u

³⁷ Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 231.

³⁸ To je samo hipoteza promišljanja o Ženinu liku. Pretpostavljamo interpretaciju da je pobjeda nevidljiva u trenutcima borbe. Taj će detalj poslužiti u interpretaciji Ženine uloge u kontekstu 12. poglavlja.

³⁹ Usp. Georg B. CAIRD, *The Revelation of saint John*, 158.

⁴⁰ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 212.

⁴¹ Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 231.

⁴² Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 212.

⁴³ Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 253. U Br 16,30-33 čitamo o snazi zemlji koja rastvori svoje ralje i proguta sve nečisto.

⁴⁴ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 213.

⁴⁵ Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 238, 253.

⁴⁶ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 213.

drugom shvaćanju to potomstvo može biti i Izrael,⁴⁷ ali i Crkva⁴⁸. Tipološki gledajući, ta se riječ odnosi i povezuje s Post 3,15 – Protoevanđeljem, koje se nastavlja i sada. Neprestana borba traje.⁴⁹

Nakon egzegeze pojedinih scena dobivamo izraze i poetske događaje koji se povezuju s određenim apokaliptičkim stanjem. Ta situacija će nam pomoći u boljem shvaćanju lika nepoznate Žene i njezine uloge.

3. Tajanstvena Žena

Rečeno je dosad da je tajanstvena Žena poseban lik. Ocrtavaju to mnoge odlike njezine odjeće i pojave koje prate veliki znak na nebu. Njezina osoba je toliko važna da smo odlučili opisati Ženu i njezinu ulogu u posebnoj poglavlju.

3.1. Tko je ta Žena?

Najraniji egzegeti, crkveni oci, teolozi i tumači te propovjednici iznose različita tumačenja Ženina lika. C. Tomić u svojim istraživanjima iznosi sljedeću interpretaciju: a) mariološka; b) Žena je slika Crkve; c) crkveno-marijansko tumačenje.⁵⁰ B. Duda izdvaja dvije interpretacije: a) ekleziološka; b) mariološka.⁵¹ R. H. Mounce i G. K. Beale govore samo o jednoj interpretaciji: Žena kao mesijanska zajednica i savršeni Izrael.⁵² A. Jankowski misli da se u simbolu Žene sažimlju sljedeće odlike: a) individualni obrisi Majke Mesije Emanuela; b) crte Jahvine Zaručnice koja predstavlja teokratsko društvo Izraela; c) zajedničke i pojedine crte Žene iz Protoevanđelja.⁵³ M. Bednarz ističe sljedeće interpretacije: a) interpretacija isključivo mariološka; b) interpretacija isključivo ekleziološka; c) interpretacija sinagoška; d) interpretacija sinagoško-ekleziološka; e) interpretacija ekleziološko-mariološka.⁵⁴

⁴⁷ Usp. Gregory K. BEALE, *The Book of Revelation*, 676.

⁴⁸ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 213.

⁴⁹ Usp. Isto, 213.

⁵⁰ Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 239–243.

⁵¹ Usp. Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 60.

⁵² Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 223; Gregory K. BEALE, *The Book of Revelation*, 625.

⁵³ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 204–205.

⁵⁴ Usp. Michał BEDNARZ, *Niewiasta obleczona w słońce*, u: *Resovia Sacra*, 1 (2007/2008.) 14–15, 28–35. Sinagoška se interpretacija povezuje s tumačenjem u odnosu na mladu Crkvu – zajednicu kršćana. Iz sinagoge izlazi Crkva, odnosno od Židova nastaju prvi kršćani.

U raznolikosti interpretacija vrlo je lako izgubiti koordinaciju i cilj. Međutim, takvu bogatu interpretaciju dopušta slojevita vrsta apokaliptike kao književne vrste. Postoje mnoge indikacije koje determiniraju interpretaciju, ali s druge strane nude i druga rješenja. To je svojevrstan labirint iz kojeg nema izlaza. Prema B. Dudi: »Od pamtivijeka su egzegete razdijeljeni između tzv. ekleziološkog i mariološkog tumačenja (ekleziološko: Žena = Crkva; mariološko: Žena = Marija). I jedno i drugo tumačenje počiva na važnim razlozima.«⁵⁵

Svatko od egzegeta pronalazi odgovarajuće biblijske dokaze na temelju egzegeze i tipologije. Kontekst o kojem smo progovorili u prvom dijelu jednostavno zbunjuje. Teško je ponuditi konačno rješenje. To nije moguće. Ne smijemo učiniti pogrešku koja nekako ulazi u naš *zapadnjački* mentalitet. Mi razmišljamo diskurzivno i apstraktno. Ivanovo razmišljanje je ponajprije intuitivno.⁵⁶

Stoga predlažemo da se ne zaustavljamo na interpretaciji lika samo pod tim vidovima dokazujući koji je od njih najispravniji. Važnija u tom pogledu je poruka pobjede, koja unosi novi život ili, kako bi se to moglo reći u duhu ivanovskih spisa, bez obzira na polemiku autorstva, novo rođenje. Svjesni smo da se taj izraz ne pojavljuje u 12. glavi, ali čini se zgodnim povući paralelu.

3.2. *Žena – mariološka i ekleziološka interpretacija*

Narativna kompozicija tog odlomka govori o hrabroj Ženi koju štiti Bog. Prema opisu velikog znaka koji se pojavio na nebu (r. 1), ona je već posebna po samom načinu odijevanja i ostalih nebeskih znakova koji govore o njezinoj posebnoj ulozi. Ona rađa sina (rr. 3.5). Rađa i potomstvo, koje napada Zmaj (r. 17). Zmaj mrzi Ženu i njezino potomstvo koje čuva Božje zapovijedi i drži svjedočanstvo Isusovo (r. 17).

Nije čudno da većina egzegeta interpretaciju Ženina lika i njezinu ulogu svodi na dva glavna tumačenja: mariološko i ekleziološko. Vrijedi istaknuti da se zbog Ivanova podrijetla primjećuje i Izraelski aspekt interpretacije. Na to upućuje, među ostalim, dvanaest zvijezda nad Ženinom glavom (r. 1). Taj se podatak može povezati u toj interpretaciji s dvanaest izraelskih pokoljenja.⁵⁷ G. K. Beale

⁵⁵ Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 60.

⁵⁶ Usp. Stipe JURIC, *Apokalipsa*, 7–68.

⁵⁷ Usp. Gregory K. BEALE, *The Book of Revelation*, 628.

odbacuje izravnu mariološku interpretaciju u polemici s Brownom, predbacujući da je to očito katoličko stajalište i predlaže mesijanističko tumačenje.⁵⁸

Uzimajući u obzir mariološko tumačenje i prihvaćajući Ženu kao Mariju, usredotočujemo se na patrističku teologiju o Mariji – Novoj Evi, čiji su zagovornici sv. Justin i sv. Irenej. Oni tipološki povezuju Post 3,15.⁵⁹ Međutim, već u samom tekstu postoje dva mjesta koja kao da isključuju tu ideju: 12,2, gdje se govori o porođajnim mukama te 12,17 gdje se govori o drugom Ženinu potomstvu.⁶⁰ Međutim, Jankowski i Bednarz pružaju argumente koje također možemo pronaći kod Dude. Ukoliko bi se ta scena promatrala s povijesne točke, onda bi protuargument bio opravdan. Uzimajući u obzir apokaliptički simbolizam ne možemo negirati bolove kod Marije kao ni u Crkvi.⁶¹

Ekleziološka interpretacija Žene kao Crkve ima veliko značenje. Ono je ponajprije kolektivno. Nitko od komentatora ne opovrgava tu činjenicu. Tome u prilog govori krik Žene koja rađa svoje dijete. Crkva u bolima rađa svoju djecu. Žena bijaše u pustinji 1 260 dana i tu ostaje. To se razdoblje može poistovjetiti s mesijanskim vremenom, odnosno s vremenom Crkve. U prilog tome ide tekst Gal 4,26: »Jeruzalem gore... on je majka naša«, koji se temelji na starozavjetnim tekstovima i shvaćanju Siona kao majke (usp. Iz 66,6-8). Oci te interpretacije su Hipolit i Viktorin Ptujski.⁶² No, izgleda da je i to tumačenje usko. Stoga treba spojiti jedno i drugo tumačenje.⁶³

Sužavanjem tumačenja lika enigmatične Žene dobivamo mariološko-ekleziološko tumačenje. To će pomoći u daljnjoj interpretaciji zbivanja na zemlji i na nebu. Većina se egzegeta priklanja kolektivno-mesijanskom tumačenju u odnosu na Crkvu. Nije isključena marijanska interpretacija. Ta se dva tumačenja jednostavno nadopunjuju. Marija kao da je tu prisutna. C. Tomić ističe: »Ne može duhovni Izrael roditi Mesiju, još manje Crkva može roditi onoga koji je spašava. Ivan dobro zna dok piše ove retke da je Marija, Majka Isusova. To je već sigurna vjera Crkve. Marija je sigurno rodila Isusa bez boli i jauka, ali ona nije samo majka glave nego i Tijela. I ovo rađa s Isusom na Kalvariji u mukama i bolima.«⁶⁴ B. Duda kao i ostali egzegeti uvjeren je u to da to nije jedina interpretacija: »Tako se ovdje skladno prelijeva i izmjenjuje, uzajamno

⁵⁸ Usp. Isto, 629, bilješka 29.

⁵⁹ Usp. Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 60.

⁶⁰ Usp. Gregory K. BEALE, *The Book of Revelation*, 629.

⁶¹ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 206; Michał BEDNARZ, *Niewiasta oblezona w słońce*, 35–39; Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 60.

⁶² Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 242.

⁶³ Usp. Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 60.

⁶⁴ Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 243.

se tumačeći, individualno i komunitarno, singularno i kolektivno: Marija-Isus; Crkva-Isusovi vjernici.«⁶⁵ U prilog tomu idu i ostala razmišljanja koja vide u Ženi lik Majke Mesije i Crkve.⁶⁶

4. Konačna pobjeda i novi život

Sada će biti lakše progovoriti o zbivanjima na nebu i na zemlji opisanima u 12. poglavlju. Gledajući Marijin lik kao Ženu iz velikog znaka te lik Crkve, koji se također otkriva u enigmatičnoj Ženi, predlažemo da se vratimo na Iv 19,26-27, na trenutak kada Isus daje svoju majku učeniku, odnosno Crkvi, a koji se povezuje s Post 3,15. Prema tome, Otk 12,1-2 razvija poruku o Mariji Crkvi.⁶⁷ U Isusu Kristu događa se rekapitulacija i nastaje sve novo.

Ne smije se izostaviti *Sitz im Leben* mlade Crkve, koja je u Ivanovo doba bila tragično iskušavana i ugnjetavana od svjetske vlasti.⁶⁸ To Ivanovo vrijeme je progonstva i mučenika. Kao što se na križu rađa Crkva, tako se rađanje nastavlja kroz ugnjetavanje i mučeništvo potomaka Crkve (usp. Post 3,15).⁶⁹ Zaključak se nameće sam od sebe. Iz smrti nastaje život – novi život. U ivanovskoj perspektivi to je zapravo ponovno rođenje (γεννηθῆ ἄνωθεν).⁷⁰

Uzimajući u obzir ivanovsku teologiju o ideji ponovnog rođenja ocrtanog u Iv 3,3 kao *hapax legomenon* (γεννηθῆ ἄνωθεν), usuđujemo se povući paralelu i s ovim mjestom. Žena odjevena suncem i mjesec pod njezinim stopama te vijenac od dvanaest zvijezda, kao što je rečeno, upućuje na njezinu iznimnu ulogu. Ona rađa. To rađanje ne mora se dogoditi isključivo na fizički način: »ne od krvi, ni od volje tjelesne, ni od volje muževlje, nego – od Boga« (Iv 1,13). Žena kao protagonist rađanjem i porođajnim bolovima ulazi u zaplet. To je dramatičan trenutak koji svoj početak uzima u Majci, koja je savršeni Izrael, odnosno Sion (usp. Iz 54,1; Gal 4,26), preko Majke Crkve⁷¹ sve do Marije. To je vrlo elastični znak, ali i kolektivni.⁷²

⁶⁵ Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 62.

⁶⁶ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 205; Michał BEDNARZ, *Niewiasta obleczona w słońce*, 35–39.

⁶⁷ Usp. Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 62.

⁶⁸ Usp. Georg B. CAIRD, *The Revelation of saint John*, 148.

⁶⁹ Usp. Isto, 147–148; Gregory K. BEALE, *The Book of Revelation*, 629–630.

⁷⁰ Izraz γεννηθῆ ἄνωθεν prvi se puta pojavljuje u Iv 3,3 i tvori literarnu figuru *hapax legomenon*. Formulacija glagola γεννάω je u imperativu a pridjev ἄνωθεν ima dva značenja: *odozgor* i *ponovno*. U ovom kontekstu on ima teološko značenje koje se povezuje s ponovnim rođenjem odozgor, odnosno od Duha Svetoga iza kojega se također nalazi vjera.

⁷¹ Usp. Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 223.

⁷² Usp. Michał BEDNARZ, *Niewiasta obleczona w słońce*, 41–42.

Kroz Ženu se ispunjava proročanstvo o rođenju Mesije.⁷³ Marija i Crkva u bolovima rađaju svoje potomstvo.⁷⁴ Slika Marije Mesijine majke i slika Crkve uzajamno se slažu. Ona koja je *trudna i više u porođajnim bolima i mukama rađanja* (simbol zemaljskoga) okrunjena je vijencem od dvanaest zvijezda (usp. rr. 1–2). *Vijenac od dvanaest zvijezda* znak je pobjede. Prema tome, broj dvanaest, shvaćen kao broj plemena Izraela i Kristovih apostola, povezanih vijencem upućuje na potpuno pobjedu. Dakle, Žena Crkva ili pak Marija Crkva je pobjednica.⁷⁵ Također njezina vika (κράζω) upućuje na pobjedu nakon boli i slabosti. To je vapaj trijumfa i čiste proklamacije (usp. Iv 1,15; 7,28; 7,37).⁷⁶

Nasuprot Mariji – Crkvi pojavljuje se Zmaj. Čini se da će dramaturgija dosegnuti svoj vrhunac jer je Zmaj užasan i želi proždrijeti njezino Dijete (rr. 3–4). No, Dijete je spašeno, pa tako i Žena. I sada se može vidjeti da Žena predstavlja znak istinitog spasenja.⁷⁷ Ona je rodilja novog života. Pobjednik je Dijete. Povijesni je Mesija kao Glava začetnik daljnjeg razvoja mističnog Tijela sve do punine (usp. Ef 4,13). Spasenje Djeteta u tom vidu slika je Kristova uskrsnuća koja se također proteže na mistične udove njegova Tijela.⁷⁸ To je još jedna crta pobjede i novog života darovanog odozgor – od Božjeg prijestolja (usp. Iv 3,5). »No svrha te vizije nije u tome da opiše *vrstu života* (Kiddle), nego da one koji se susreću s mučeništvom ohrabri činjenicom da im je Bog pripratio mjesto duhovnog zbjege, te da će ih osposobiti da čvrsto stoje protiv đavla. Vrijeme u kojem će se Bog brinuti za njihov opstanak (1260 dana) odgovara razdoblju njihova progona.«⁷⁹

Zmaj, odnosno Sotona i đavao želi oboriti Sina (potomstvo) Ženina s prijestolja. Iako se borba između dobrog i zloga sada nastavlja na nebu, Sotona nema zadnju riječ (rr. 7–9). Ženino potomstvo nije samo njezino Dijete. To su pojedini vjernici, svjedoci Isusa Krista (usp. Rim 8,29). To će potomstvo biti stalno predmet đavolskih napasti što se povezuje i s tipologijom Post 3,15.⁸⁰

Iako su mnoga djeca poput Krista izgubila svoj život, oni su pobjednici poput onih koji već na nebu slave Boga (r. 10). Njihova pobjeda, a po tome i Ženina nastaje po krvi Jaganjca (r. 11). Pobjeda je u vjeri da je Isus Krist. To je Radosna vijest, ali i anticipacija vječnosti tu na zemlji upravo u Crkvi.

⁷³ Usp. Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 59.

⁷⁴ Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 243.

⁷⁵ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 206.

⁷⁶ Usp. *Isto*, 206.

⁷⁷ Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 243.

⁷⁸ Usp. Augustyn JANKOWSKI, *Apokalipsa świętego Jana*, 208.

⁷⁹ Robert H. MOUNCE, *Ivanovo otkrivenje*, 223.

⁸⁰ Usp. Michał BEDNARZ, *Niewiasta obleczone w słońce*, 38.

Ivan upućuje svoje riječi onima koji se ponovno rađaju – Crkvi. Piše onima koji čuvaju njegovu zapovijed (usp. Iv 14,21; 15,10=Otk 12,17) i zato imaju Kristovo svjedočanstvo. To su kršćani – Ženino potomstvo. To je Crkva koja se mora boriti protiv Sotone po riječima svjedočanstva i krvi Jaganjca.⁸¹

Bog štiti Ženu što je vidljivo od početka naracije. Bog štiti Mariju, ali i Crkvu te njezino potomstvo. Bog joj priprema mjesto u pustinji. Tu je sigurna (r. 6). Iako je Žena – Crkva progonjena, Bog joj daje dva orlovska krila. Osim toga i sama priroda dolazi u pomoć Crkvi i njezinu potomstvu. Zemlja guta rijeku koju je Sotona ispustio (r. 15). Ta će se borba nastaviti (r. 18) jer Žena stoji na žalu. Time Ivan najavljuje ipak konačnu pobjedu koja će doći po borbi između dobrog i zloga.⁸²

Žena – Crkva u svojoj povijesti ponavlja ono što je iskusio Izrael u pustinji i od ruke faraona. No, Krist hrani udove svojega Tijela svojim tijelom. On mu je pastir (usp. Ps 23). To je reinterpretacija pobjede naroda dvaju zavjeta.⁸³

Žena, dakle Crkva, prolazi teško razdoblje. Crkva je upletena u rat između dobra i zla, ali đavao nema zadnju riječ. Svakako konačna pobjeda pripada Ženi i njezinu Djetetu jer su po vjeri ponovno rođeni po snazi krvi Jaganjca.⁸⁴

Ženino potomstvo živi u posljednjim vremenima. Zato se može reći o eshatologiji koja se ispunjava, ali još ne do kraja. Sotona, iako je pobijeđen, koristi, ivanovski rečeno *malo vremena*, kako bi naudio Crkvi, ali i pojedinim vjernicima.⁸⁵ Prema riječima B. Dude može se završiti tvrdnjom cijele »otkupljene« Crkve – iako je teško, ali »pobjeda je naša«⁸⁶; jer smo se rodili ponovno imamo novi život kroz konačnu Kristovu pobjedu. Iako je taj rat borba dvaju svjetova, dobra i zla, Crkva i kršćani su pobjednici. Slike koje su se zaredale kao scenski prikaz podsjećaju čitatelja na odlučnu konačnu borbu i nalaze se među najsnažnijim djelima što su napisana ljudskim jezikom.⁸⁷

5. Učinak teksta – *Wirkungsgeschichte*

Odlomak iz Otk 12 govori o konačnoj pobjedi dobra nad zlom. Redci koje smo netom tumačili mnogima su inspiracija. Očit je učinak teksta na čitatelja. Po-

⁸¹ Usp. *Isto*, 39.

⁸² Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 238.

⁸³ Usp. Michał BEDNARZ, *Niewiasta obleczone w słońce*, 39–40.

⁸⁴ Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 249.

⁸⁵ Usp. Michał BEDNARZ, *Niewiasta obleczone w słońce*, 41.

⁸⁶ Bonaventura DUDA, *Iz Apokalipse*, 53.

⁸⁷ Usp. Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje*, 247.

najprije Ivan bodri, kako smo rekli, mladu Crkvu koja je izložena iskušenjima i mučenju. To njih održava u nadi i pobjedi. Budući da je riječ o nadahnutom tekstu, tekst se dotiče i nas. Tu nastaje dinamika jer tekst poziva na reakciju. Odgovor čitatelja i u ovom slučaju je oblik konkretnog djelovanja i stvaranje drugih djela.⁸⁸

Danas se taj tekst čita apokaliptički u odnosu na Crkvu. Međutim, primjećujemo da ga se ponajviše interpretira kao mariološki. U lekcionaru za blagdane 12. poglavlje Otk čita se na svetkovinu Uznesenja Blažene Djevice Marije.⁸⁹ Papa Pio X. u enciklici *Ad Diem Illum Laetissimum* označava Ženu iz Otk 12 kao Mariju. »Svi znaju da je ta žena označavala Djevicu Mariju. Ivan je dakle, vidio Presvetu Majku Božju već u vječnoj sreći, koja se ipak još muči u tajanstvenom porodu. O kojem porodu je riječ? Sigurno se radi o porodu nas, koji smo još u progonstvu, i tek trebamo biti rođeni za savršenu Božju ljubav i vječnu sreću« (24, 1904.) Riječ je o ponovnom rođenju koje se ostvaruje svaki dan po vjeri i ustrajnosti sve do punine i konačne pobjede Crkve a kroz to i pojedinih vjernika.

Mnogi zovu 12. glavu Otkrivenja najljepšom među stranicama Svetoga pisma. Ona je nezaboravna. Hrani mnoge kontemplativne duše. Nezaobilazna je u nauku o Crkvi⁹⁰ i pripada kršćanskoj baštini od prvih srednjovjekovnih minijatura na pergameni. Motiv se pojavljuje također na slikama, freskama⁹¹ i nepresušno je nadahnuće umjetnicima sve do naše suvremenosti.

Žena odjevena suncem i mjesec joj ispod stopala te vijenac od dvanaest zvijezda vidljiv je također i u kršćanskoj pobožnosti. Poznata je čudotvorna medaljica na kojoj se pojavljuje Ženin lik.⁹² Kao učinak teksta o velikom znaku na nebu može se zapaziti i da je on nadahnuo osnivače Europske unije. Prepoznatljiv znak europske zastave je dvanaest zvijezda, koje se povezuju s Marijinim likom i njezinom krunom od dvanaest zvijezda.⁹³

Zaključak

Slijedom izloženoga, zaključujemo kako još uvijek postoje mnoge interpretacije Ženina lika iz Otk 12 i većina njih odnosi se na mariološko-ekleziološku

⁸⁸ Usp. Anto POPOVIĆ, *Načela i metode za tumačenje Biblije*, Zagreb, 2005., 155.

⁸⁹ Usp. Lekcionar VI., Zagreb, 1991, 113.

⁹⁰ Usp. Bonaventura DUĐA, *Iz Apokalipse*, 52.

⁹¹ Usp. Michał BEDNARZ, *Niewiasta obleczone w słońce*, 23.

⁹² Usp. *Isto*, 23.

⁹³ Usp. Zastava Europske unije, u: https://hr.wikipedia.org/wiki/Zastava_Europske_unije (7. III. 2017).

interpretaciju. Žena je ujedno i Marija i Crkva, ona rađa Mesiju kao svojeg potomka, ali i vjernike kao svoje potomstvo. Neprijatelj Ženin, ali i njezina potomstva, jest đavao, koji nastavlja bitku sa Ženinim potomstvom prema Post 3,15. To je borba na smrt i život u kojoj đavao ne može pobijediti jer konačnu pobjedu ima Žena – Crkva, koju štiti Bog. Ivan piše Crkvi koja se nalazi u progonstvu bodreći ih, ali i vjernicima svih vremena, a njegov je tekst nepresušno nadahnuće umjetnicima. Poziv je vjernicima da tu bitku provode u vlastitu životu i kroz konkretna djela, a samo po vjeri nastaje novi život – ponovno rođenje za Božje kraljevstvo. Pobjeda će biti konačna. Ona je već počela, iako se bitka između dobra i zla nastavlja svaki dan.

Summary

THE FINAL VICTORY OF GOOD OVER EVIL

THE NEW BIRTH IN REV 12

Arkadiusz KRASICKI

University of Zadar, Department of Theology and Catechism
Ulica dr. Franje Tuđmana 24i, HR – 23 000 Zadar
arkadiusz.krasicki@gmail.com

The image of the mysterious woman clothed in sun with the moon under her feet takes a special place within the interpretation of chapter 12 of the Revelation. This article subscribes to the current Mariological-ecclesiological interpretations, but it also shifts the emphasis away from the interpretation of the woman towards further events that are described in the three mutually related scenes. In the apocalyptic perspective the Woman Mary – Church has the key role, testified by her outward appearance and the fact that she enjoys God's protection, and she gives birth to the Descendant – Messiah, but also descendants – the faithful, the Church. The woman remains the figure of victory of the Descendant, but also descendants, who are reborn to new life. The descendants, i.e. the Church, are guaranteed the final victory.

Keywords: Woman, Mary, Church, war, victory, new life.